

Πέρα από την Αξιολόγηση

Π.Ε. Πετράκη,

Ομότιμου Καθηγητή Οικονομικών

Σας ευχαριστώ πολύ για την πρόσκληση.

Κανονικά θα έπρεπε να αναφερθώ στο βιβλίο μας “The Political Economy of Evaluation in Greece” (Η πολιτική οικονομία της οικονομικής αξιολόγησης στην Ελλάδα) όπως διαμορφώθηκε με την συμβολή τόσων άξιων συνεργατών. Όμως την παρουσίασή του, την αφήνω στους καλούς συναδέλφους μου στην συνέχεια.

Εδώ θα προσπαθήσω να πάω την σκέψη σας ένα βήμα μακρύτερα από ότι καταλαβαίνουμε σήμερα ως διαδικασία αξιολόγησης μιας δημόσιας πολιτικής.

Γι’ αυτό θα σας μιλήσω για δύο έννοιες που θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας αναφορικά με το μέλλον της αξιολόγησης στην Ελλάδα.

Στα πλαίσια αυτά θα κάνω αναφορά στο καινούργιο βιβλίο που ετοιμάζουμε τώρα με τίτλο «Καλή Νομοθέτηση και Οικονομική Ανάπτυξη». Στο βιβλίο αυτό, παρουσιάζεται η ιδέα των δυσεπίλυτων προβλημάτων στην δημόσια πολιτική για την δημιουργία στρατηγικών εν καιρώ πολυπλοκότητας με την ανάλυση να βασίζεται στην ομώνυμη δουλειά του Head (2022) - Wicked Problems in Public Policy Understanding and Responding to Complex Challenges.

Όπως σημειώνεται λοιπόν, οι αποκλίνουσες αντιλήψεις δημιουργούν συγκρούσεις σχετικά με τη φύση των προβλημάτων δημόσιας πολιτικής και τον τρόπο αντιμετώπισής τους. Οι ανταγωνιστικές απόψεις διαμορφώνονται όχι μόνο από την τεκμηριωμένη εμπειρογνωμοσύνη αλλά και από ιδεολογίες, οικονομικά συμφέροντα, πολιτικές ταυτότητες και θεσμικές κληρονομίες. Τα πολύπλοκα προβλήματα αφθονούν αλλά ορισμένα προβλήματα γίνονται ακόμη πιο δυσεπίλυτα λόγω των διαφορών στις αξίες, στα οικονομικά συμφέροντα και στις πολιτισμικές απόψεις των συμμετεχόντων. Αυτό ακριβώς το θέμα επεξεργαστήκαμε και στην πολιτική οικονομία της οικονομικής αξιολόγησης στην Ελλάδα.

Συνεπώς η αξιολόγηση θα πρέπει να προετοιμαστεί για να αντιμετωπίσει στον δρόμο της ένα όχι και πολύ ξεκάθαρο περιβάλλον ανάπτυξης λόγω κυρίως της συνθετότητας των προβλημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει.

Μαζί με την έννοια των δυσεπίλυτων προβλημάτων (wicked problems) θα σας εισαγάγω και την έννοια της ανάλυσης των διασταυρούμενων επιπτώσεων (cross impact analysis).

Πρόκειται για ένα κρίσιμο εργαλείο για την κατανόηση πώς διαφορετικές τάσεις ή γεγονότα μπορεί να επηρεάζουν το ένα το άλλο. Είναι ιδιαίτερα πολύτιμη για την εξερεύνηση μελλοντικών σεναρίων στον στρατηγικό σχεδιασμό, την πρόβλεψη και τη λήψη αποφάσεων. Αναφορικά με την αξιολόγηση των (μεγα)τάσεων θα μπορούσε κανείς να πει τα εξής:

Η ανάλυση εκκινεί με την καταγραφή των τάσεων προς ανάλυση. Αυτές μπορεί να είναι κοινωνικοί, τεχνολογικοί, περιβαλλοντικοί, οικονομικοί ή πολιτικοί παράγοντες που πιθανώς θα επηρεάσουν έναν συγκεκριμένο τομέα ενδιαφέροντος.

Έπειτα, δημιουργείται ένας πίνακας διασταυρούμενων επιπτώσεων με τις τάσεις να καταγράφονται και στις γραμμές και στις στήλες. Κάθε κελί στον πίνακα αντιπροσωπεύει την πιθανή επίδραση μιας τάσης στην άλλη. Ο πίνακας αναδεικνύει πώς μπορεί οι τάσεις να επηρεάσουν άμεσα η μία την άλλη. Εδώ απαιτείται η εκχώρηση μιας ποιοτικής ή ποσοτικής τιμής που περιγράφει την δύναμη αυτής της επίδρασης (π.χ., ισχυρά θετική, ισχυρά αρνητική, αδύναμη ή ουδέτερη). Μπορούν να χρησιμοποιηθούν και πιθανότητες επικράτησης της μιας τάσης σε μια άλλη.

Στην συνέχεια, αναζητούνται τάσεις που μπορεί να έχουν αμοιβαίες επιπτώσεις, όπου η μία επηρεάζει την άλλη και αντίστροφα. Αυτό βοηθά στον εντοπισμό σύνθετων βρόχων ανατροφοδότησης, που είναι σημαντικοί για την κατανόηση της δυναμικής αλληλεπίδρασης μεταξύ τάσεων.

Βάσει των σχέσεων στον πίνακα μπορούν να δημιουργηθούν σχετικά σενάρια για την εξερεύνηση πιθανών μελλοντικών καταστάσεων. Αλλάζοντας τις αρχικές υποθέσεις στην αλληλεπίδραση των βασικών τάσεων είμαστε στην θέση να προσομοιάσουμε πώς μπορεί να εξελιχθούν διαφορετικά μέλλοντα.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση της πιθανότητας διαφορετικών εκβάσεων. Αυτό μπορεί να βοηθήσει στη λήψη αποφάσεων, στην εκτίμηση κινδύνων και στην προετοιμασία για πολλαπλά πιθανά μελλοντικά σενάρια.

Για παράδειγμα, κατά την ανάλυση των τεχνολογικών τάσεων στην Τεχνητή Νοημοσύνη (TN) και τον αυτοματισμό, μπορεί να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο οι εξελίξεις στην TN επηρεάζουν τις αγορές εργασίας και αντίστροφα. Πιθανά συμπεράσματα περιλαμβάνουν την ενίσχυση της υιοθέτησης του αυτοματισμού μέσω της TN, ενώ η απώλεια θέσεων εργασίας λόγω αυτοματισμού λειτουργεί ως ανατροφοδότηση για την περαιτέρω ανάπτυξη της TN με στόχο την αύξηση της αποδοτικότητας.¹

Συμπερασματικά η μελλοντικά αναπτυσσόμενη αντίληψη της «Αξιολόγησης» των κοινωνικών πολιτικών θα πρέπει να συμπληρωθεί από τις παραπάνω δύο έννοιες.

Έτσι θα αντιληφθούμε καλύτερα τον διαμορφωμένο απαιτητικό, πολύγραφιστικό, περίπλοκο και μελλοντικό χαρακτήρα της διαδικασίας της αξιολόγησης.

¹ Η μεθοδολογία αυτή παρουσιάζεται στο υπό εξέλιξη άρθρο μας με τίτλο «Διασταυρούμενη Ανάλυση Επιπτώσεων στα Σύνθετα Προβλήματα Δημόσιας Πολιτικής: Μια Προοπτική Εφαρμογής Προνοητικότητας για την Αντιμετώπιση Πολύπλοκων Προκλήσεων» (Cross-Impact Analysis in Complex Public Policy Challenges: A Foresight Application Perspective for Addressing Wicked Problems).